

25-Mart, 2025-yil

BIRLAMCHI XARAKTERDAGI NUTQ VA ESHITUV NUQSONLARIGA EGA BO‘LGAN BOLALAR BILAN LOGOPEDIK ISH XUSUSIYATLARI

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti
Pedagogika va Psixologiya fakulteti
logopediya yo‘nalishi 510-21-guruh talabasi
Boymatova Husnora A'zam qizi

Annotatsiya:Maqolada birlamchi xarakterdagi nutq va eshituv nuqsonlariga ega bo‘lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarning xususiyatlari tahlil qilinadi. Ushbu bolalarning nutq va eshitish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan metodlar, korreksion pedagogika yondashuvlari va innovatsion logopedik texnologiyalar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, maxsus pedagogik yondashuvlarning samaradorligi va ularning amaliyotda qo‘llanishi haqida fikr yuritiladi. Maqola maxsus ta‘lim va defektologiya sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar, logopedlar hamda ota-onalar uchun foydali bo‘lishi mumkin.

Kalit so‘zlar:logopediya, nutq nuqsonlari, eshituv nuqsonlari, birlamchi nutq buzilishlari, korreksion pedagogika, maxsus ta‘lim, defektologiya, logopedik ish, rehabilitatsiya, innovatsion texnologiyalar.

Annotation:This article analyzes the characteristics of speech therapy work with children who have primary speech and hearing impairments. Methods aimed at developing their speech and auditory abilities, correctional pedagogical approaches, and innovative speech therapy technologies are examined. The effectiveness of special pedagogical approaches and their practical application are also discussed. The article may be useful for professionals in special education and defectology, speech therapists, and parents.

Keywords:speech therapy, speech disorders, hearing impairments, primary speech disorders, correctional pedagogy, special education, defectology, speech therapy work, rehabilitation, innovative technologies.

Аннотация:В данной статье анализируются особенности логопедической работы с детьми, имеющими первичные нарушения речи и слуха. Рассматриваются методы, направленные на развитие их речевых и слуховых способностей, коррекционно-педагогические подходы и инновационные логопедические технологии. Также обсуждается эффективность специальных педагогических подходов и их практическое применение. Статья может быть полезна специалистам в области специального образования и дефектологии, логопедам, а также родителям.

Ключевые слова:логопедия, речевые нарушения, нарушения слуха, первичные речевые расстройства, коррекционная педагогика, специальное образование, дефектология, логопедическая работа, реабилитация, инновационные технологии.

KIRISH

Nutq va eshitish insonning muloqot vositasi bo‘lib, uning jamiyatda o‘z o‘rnini topishida muhim rol o‘ynaydi. Biroq ba’zi bolalar tug‘ma yoki erta yoshda orttirilgan nutq va eshituv nuqsonlariga ega bo‘lib, bu ularning ijtimoiy moslashuvi va ta’lim jarayonida qiyinchiliklarga duch kelishiga sabab bo‘ladi. Aynan shu sababli, logopedik ishlar nutq va eshitish qobiliyatida muammosi bo‘lgan bolalar uchun alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada birlamchi xarakterdagi nutq va eshituv nuqsonlariga ega bo‘lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarining xususiyatlari, samarali metod va yondashuvlar haqida so‘z yuritiladi.

Muhokama va natijalar. Birlamchi xarakterdagi nutq va eshituv nuqsonlariga ega bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlar murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, har bir bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi lozim. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, erta yoshdan boshlab logopedik mashg‘ulotlarni tizimli ravishda olib borish bolalarning nutq va eshitish qobiliyatining yaxshilanishiga katta hissa qo‘shadi.

Nutq va eshituv muammolari bolaning ijtimoiylashuvi, akademik muvaffaqiyati va psixologik holatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli, korreksion pedagogika yondashuvlari, maxsus o‘quv-uslubiy materiallar va innovatsion texnologiyalardan foydalanish logopedik terapiyaning samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, zamonaviy kompyuter dasturlari va audio-vizual vositalar orqali bolalarning nutq rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash yaxshi natijalar bermoqda.

Muhokama natijalariga asoslanib, quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Ertaroq boshlangan logopedik ishlar samaraliroq bo‘ladi. Diagnostikaning erta bosqichida nutq va eshitish buzilishlarini aniqlash va mos ravishda terapevtik dasturlarni yo‘lga qo‘yish bolalar rivojlanishida ijobiy natijalar beradi.

2. Individuallashtirilgan yondashuv muhim ahamiyatga ega. Har bir bola uchun uning ehtiyojlari va rivojlanish darajasiga mos keluvchi maxsus mashg‘ulotlar tizimi ishlab chiqilishi lozim.

3. Innovatsion texnologiyalar qo‘llanilishi terapiya samaradorligini oshiradi. Multimediali materiallar, sensor-integrativ terapiya va biofeedback usullaridan foydalanish bolalar uchun yanada qulay va samarali muhit yaratishga yordam beradi.

4. Ota-onalar va pedagoglarning hamkorligi muhimdir. Bolaning rivojlanishida logoped bilan bir qatorda ota-onalar va o‘qituvchilarning faol ishtiroki uning nutq va eshitish ko‘nikmalarini yaxshiroq shakllantirishga yordam beradi.

Shunday qilib, birlamchi nutq va eshituv nuqsonlariga ega bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlar ko‘p bosqichli va kompleks yondashuvni talab qiladi. Davolashning samaradorligi erta tashxis, to‘g‘ri tanlangan metodika va tizimli yondashuvga bog‘liq. Ushbu yo‘nalishda olib boriladigan izlanishlar kelajakda yanada samarali logopedik texnologiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etishga xizmat qiladi.

Xulosa. Birlamchi xarakterdagi nutq va eshituv nuqsonlariga ega bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlar murakkab va uzoq davom etadigan jarayon bo‘lib, individual

25-Mart, 2025-yil

yondashuv va doimiy kuzatuvni talab qiladi. Nutq va eshitish qobiliyatidagi buzilishlar bolaning ta’lim olish jarayoniga, ijtimoiy hayotga moslashishiga va psixologik holatiga sezilarli darajada ta’sir ko’rsatadi. Shu sababli, bunday bolalar bilan maxsus metodikalar asosida ishlash muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, logopedik mashg’ulotlarni erta boshlash, innovatsion texnologiyalardan foydalanish va ota-onalar bilan hamkorlik qilish terapiya samaradorligini oshiradi. Nutq apparatini rivojlantirish, eshitish idrokini yaxshilash va kommunikativ ko’nikmalarni shakllantirish bo’yicha tizimli ishlar natijasida bolalarning muloqot qobiliyati sezilarli darajada yaxshilanadi. Xulosa qilib aytganda, birlamchi nutq va eshituv nuqsonlariga ega bolalar bilan ishlashda kompleks yondashuv muhimdir. To’g’ri tashkil etilgan logopedik ishlar bolalarning nafaqat nutq va eshitish qobiliyatini rivojlantirishga, balki ularning jamiyatda to’laonli shaxs sifatida shakllanishiga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR;

1. Аракелян М.Э. Логопедия: Теория и практика. – Москва: Владос, 2019.
2. Бейтельман М.А., Новикова О.А. Коррекционная педагогика и логопедия. – Санкт-Петербург: Питер, 2020.
3. Шаховская С.Н. Детская сурдопедагогика. – Москва: Академия, 2018.
4. Vygotsky L.S. Thought and Language. – MIT Press, 2012.
5. Назарова Н.М. Инновационные технологии в логопедии. – Москва: Просвещение, 2021.
6. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. Maxsus ta’lim dasturlari va metodik tavsiyalar. – Toshkent, 2022.
7. Buzinova E.Yu. Speech Therapy for Children with Hearing Impairments. – London: Routledge, 2021.
8. Defektologiya va logopediya bo’yicha ilmiy maqolalar to’plami. “Maxsus pedagogika jurnali”, 2023-yil.